

ANTOLOGIJA POLJANSKE NAIVNE POEZIJE

ZBRALIN UREDIL JANEZ RAMOVEŠ
IZ SUŠE POD BLEGOŠEM

Uvod

Janeza Ramoveša sta upoštevali že dve obravnavi slovenske narečne poezije (prim. Slovenska narečna poezija, v: Logarjev zbornik (Zora 8), Maribor 1999, 382–385; Sodobna slovenska narečna poezija, v: Zbornik Slavističnega društva Slovenije 1, Ljubljana 2001, 79–114), tretja pesniška zbirka *Poročilo iz geta*¹ je obdelana posebej, tu pa je na vrsti njegova antologija poljanske naivne poezije z naslovom *Moja velika debela mama*.

Še preden je začela strašiti »bolezen norih krav« je Janez Ramoveš presenetil svoje bralce s soneti (glede na kitično obliko, ne pa po verznihi vzorcih) o kravah. To ni nikakršna bukolična ali pastirska poezija v smislu srčkane ali storaste naive, ampak izpovedno izredno močna, toda predvsem reflektivna, skrajno družbeno kritična lirika. Vsekakor pesnik, ki se oddaljuje od običajnih predstav o narečni poeziji kot nečem priložnostnem in obrobnem.

Novo razsežnost dobijo Ramoveševe pesmi še posebno tedaj, ko jih zapoje njegova žena Uršula. Leta 2000 so izšle v zgoščenki *Sugar free baby* in leta 2003 na zgoščenki z naslovom *Na sunčn dan sem se z beciklom pelu*. Janez Ramoveš že dolga leta piše pesmi, ki mu jih narekuje njegovo življenjsko okolje sredi poljanskih hribov, njegova žena Uršula ustvarja glasbo zanje in jih prepeva. V zadnjih desetih letih je skoraj do potankosti izšolala glas. Uršulini samospevi pesmi Janeza Ramoveša so izjemno kulturno doživetje.

Leta 2001 je izdal dve pesniški zbirki. *Poročilo iz geta* je v celoti pisano v poljanskem narečju, medtem ko je *Antologija poljanske naivne poezije*, kjer bi po naslovu sodeč pričakovali ravno to, večinoma v knjižnem jeziku. Obe pa družijo veliko ironije, če bi ne bilo bolje govoriti že o groteski.

Pobljize si oglejmo to nenavadno antologijo. Težava je, da antologija nima kazala, zato ga navajam tu.

V njej nastopajo avtorji:

Slavko Peternelj (1965–1989),	str. 12, 14–23.
Štefan Novak (1927–1964),	str. 25, 27–32.
Malka Klemencič (1900–1983),	str. 35, 37–40.

- Janko Reven (1941), str. 51, 53–57.
 Milan Urbančič (1939–1993), str. 59–70.
 Albin Selak (ps. Simon Šurkovič), str. 13, 73, 75–79.

Janez Ramoveš je pod naslovom *Farma svetega Alojzija* prispeval spremno besedo.⁷ Ta naslov povezuje obe knjigi, ki ju je izdal leta 2001, saj je enako naslovljen tudi drugi razdelek v pesniški zbirki *Poročilo iz geta*.⁸ V njej kot urednik definira naivno umetnost na splošno: »Naivna umetnost temelji na ustvarjanju enotnim z naravo in naravnim stanjem. Navadno si pod tem pojmom predstavljamo naivno likovno ustvarjanje, ki se je razvijalo neodvisno od slogov in zgodovine vse od starih ljudstev preko Henrija Rousseauja do kmečkih naučev in sodobnih urbanih primitivcev.«⁹ Na kratko označi, kako je po njegovem ta proces potekal v likovni umetnosti Poljanske doline. Zaradi šibke narodne zavesti je škoda, da avtor 'velike' dosežke »slovenske umetnosti« ocenjuje za zgolj lokalne, kot da bi morali tisti, ki kaj veljajo vsi uiti »z domačega dvorišča«. Tako kot drugi skrbijo predvsem zase, bi se morali tudi Slovenci tega že zdavnaj naučiti: ne, da se kar naprej po nepotrebnem ponižujemo pred tujimi mogotci vseh vrst in zaničujemo domače dosežke. Glede na sodobno komercializacijo se Ramoveš zaveda, da utegne biti njegov trud za »poezijo manj znanih in za uradne razlagalce docela nepomembnih slovenskih pesnikov, ki so delovali na območju Poljanske doline v obdobju 1950–1990«, »čudaški«. Po njegovem so njihove skupne lastnosti v tem, da so:

- »praviloma nepoznani«,
- čeprav so »daleč presegle začetniški amaterizem in ceneno rimaštvo«,
- vendar so kljub temu »ohranili zmožnost čudenja«,
- navdahnjeni so »s starimi miti, segajoč daleč tja v poganstvo, torej v čase, ko ti konkretni kraji še niso bili poseljeni s človekom ki je na prvo mesto postavil delo, torej pridnost, bogaboječnost in ubogljivost,
- so ustvarili nekaj avtonomnih izdelkov, ki si vsekakor zaslužijo objavo«.

Na koncu pojasnjuje, da se avtorji niso preveč trudili za ohranitev le svojih izdelkov, zato so objave pač temu ustrezne. Sledi zahvala vsem tistim (še živi avtorji, sorodniki, prijatelji), ki so mu posredovali gradivo.¹⁰

Vsak avtor je predstavljen s kratkim življenjepisom: kje in kdaj je bil rojen, kam je hodil v šolo, s kom se je na svoji umetniški poti družil in kaj malega o pesmih; kolikor je pač razpoložljivih podatkov.

Prvi je na vrsti *Slavko Peternelj*, ki je celo mladost preživel v Novi Oselici. *Neodposlana pisma* so bila menda namenjena njegovi simpatiji iz srednje šole, iz česar samoumevno sledi, da je njihova motivika ljubezenska: od prvega spogledovanja do poroke ima pomembno vlogo motiv oči. Čvrsto telo, mehke dlani, polne krvavih žuljev, zatajene sanje, podoba na reklamah za mesne izdelke, toda »meni princeska smehlja se iz groba«. Morda že rojstvo v Ljubljani in šolanje v tem mestu nakazuje avtorjevo težnjo po višji ravni umetniškega izražanja. Gre za nedokončan sonetni venec z le devetimi soneti, ki imajo prvo vrstico natisnjeno krepko. Enak tisk je tudi v magistralnem, končnem sonetu, medtem ko so prav za ta sonet dodane vrstice tiskane navadno, v prvi kvarteti sta to druga

in četrta vrstica, v drugi kvarteti prva vrstica, v prvi terceti druga vrstica in v drugi terceti prva vrstica. V primeri z Ramoveševimi sonetnimi venci o kravah je ta pisan v knjižnem jeziku in morda že zato deluje bolj uglajeno in je manj sarkastičen. Kljub temu da je njegovo sporočilo boleče, predvsem za lirski osebek, je bolj svetel, besedišče izbrano, vendar je še zmeraj najti lekseme, ki sodijo v hlev: »debeli mesar«, »pojatve«.

Stefan Novak je odraščal v vasi Podobeno. Predstavljen je kot eden zadnjih godecev v Poljanski dolini. Pripomba: »Zlagal je besedila, ki jih je pel in pripovedoval ob lastni spremeljavi, vendar jih ni nikoli zapisal. V ljudskem spominu so se ohranili samo fragmenti tega opusa ...«¹⁰ kaže, da gre za ustvarjanje, ki ima vse možnosti, da se sfolklorizira. To še bolj potrjujejo objavljena besedila sama, kakor *Na svetega Antona dan, Fantič, kako pa ti brusiš koso*,¹¹ obe sestavljeni iz dvovrstičnic. *Konjederske salame* so v bistvu anekdota s črnim humorjem: ljudje v krčmi jedo salame, v katere sta »zmlata lipicanka, ki se je dobrot prenaedla, in kmečki konj, ki je poginil zaradi gospodarjevih udarcev«.¹² Sledita še dve besedili, ki sta vsako zase v bistvu dve povedi. Obsegata zgolj dve vrstici. Morda jima pritiče oznaka pesem v prozi s tipično ramoveševskim metaforičnim preskokom v izražanju in osupljivo poanto. *Klostrski kostanji* so v tem pogledu bolj skrivnostno besedilo, vendar se ga da dešifrirati. Kostanjeve ježice, ki sicer niso imenovane, vendar se ob padanju kostanja na tla, predpostavljajo, so prisposodba za »drage«, zaradi katerih naj bi nune »vstopile v kloster«.¹³ *Deklica z rožami* ima rože v očeh, toda to so ledene rože.¹⁴ Ramoveš očitno zelo ceni pesem *Moja velika debela mama*, saj je po njej naslovil cikel Novakovih pesmi in tudi celotno obravnavano antologijo. Pesem je parodija na pesmi, ki jih največkrat pojejo slovenski narodno-zabavni ansambli o mami(ci), ki sameva doma, ker so se njeni otroci raztepli po svetu, v daljno tujino. Tega avtorjevega namena ni težko prepoznati, ker pod naslovom pojasnjuje: »Zdomec v tujini gre v tamkajšnje gore / in se spominja doma.«¹⁵

»Malika Klemenčič ni veljala za pesnico. ... Veliko je brala in izdelovala umetne rože. ... Pričujoče pesmi je po naključju in sebi v zabavo posnel sodelavec lokalne radijske postaje in najbrž je to edini ohranjeni zapis.«¹⁶ Razen petletnega šolanja pri redovnicah blizu Celovca je do pozne starosti živela v Javorjrah. Pod naslovom *Blegoške bajke* Ramoveš objavlja tu štiri pesmi, in sicer *O pasjeglavcih resnica*¹⁷ z znanim motivom. Druga *Runkeljnovi žvižganje*¹⁸ zbuja interes slovstvene folkloristike, ali je Runkelj izmišljeno bajno bitje ali prevzeto iz tradicije. *Govoreči kamen*¹⁹ najprej spominja na socialni pesmi pri Simonu Gregorčiču²⁰ in Simonu Jenku²¹ o sestradanem siromaku, toda potem zavije čisto drugače, da zbudi asociacijo na prestvarjanje folklornih pesmi pri Svetlani Makarovič. Tudi pesem *Piščalkarji, fantje s piščalmi*²² daje vtis o vplivu slovenske literarne tradicije. To so Murnovi Vlahi.

Jernej Jakopin iz Podgore je po Ramoveševem pisanju sodeč večplastna osebnost, saj zbira slovstveno folkloro in pesmi piše v »poljanskem narečju«, vendar v obliki, ki je daleč od domače tradicije. Za objavo so izbrane *Šmarnice*, cikel »haiku poezije«.²³ Za to pesniško vrsto iz treh vrstic so značilni sunkoviti pesniški

obrat. Kljub temu da jih je 25, med njimi ni mogoče potegniti rdeče niti. Za pokušino nekaj primerov: »Voli vličeja / pajčuna čez travnke. / Veje kaslaja.« Za pečjo zaspav / je an starček. Bugri, če se / bo še kdaj zbudu.« Zbeježala je preč. / Za klobuk je zatoknu / anghnu perje.«²³ Presenetljivo je, da je narečje uporabljeno pri tako prefinjeni pesniški vrsti, ko so celo pesmi folklorne narave / za pisane v knjižnem jeziku.

Janka Revena iz Poljan nad Škofjo Loko so odkrili lokalni veljaki. V Ramoveševi antologiji res piše, da piše prigodnice;²⁴ toda to niso navadne prigodnice, kakor smo jih vajeni z različnih stencasov, čeprav imajo na koncu naveden datum nastanka besedila.²⁵ Pri prvi pesmi *in* bralec dobi prvi hip vtis o vplivu srbske epske pesmi, potem ga osupne očitna homoerotična motivika, ki jo krepi še klišejski motiv golobčka s pismom »preko logov«, toda v zadnji kritici pride do baladnega zasuka. Izkáže se, da Ferdinand Gabrijelčič pošlje po Matjaža Benedičiča, »ki leto že v grobu leži.« za v vojsko in ne iz vzrokov, ki jih je bralec predvidel zaradi poprejšnjega besedila. Besedilo je vsekakor dober primer za študij medbesedilnega navezovanja. Prav tako so *Krotilci tigrov* moderna pesem, daleč od vsakega prigodništva.²⁷ Na videz bližje mu je kruta nagajivka *Janez, sirota in Francl*, posvečena Janezku.²⁸ Prav tako je upravičeno tu *Hvalnica moštu*,²⁹ zaradi snovi seveda. Napisana je bila »20.5. 1991 za praznik mošta na Hotatljah«. Ali res? Oblikovno nikakor ni priložnostna, ampak premišljeno sestavljeno besedilo, z bogatim sporočilom in izbranim besediščem. Edino besedilo, ki ga upravičeno brez pridržka lahko imenujemo prigodno, je zadnja pesem v tem razdelku *Kako se je Marko spopadel z medvedom*,³⁰ pa še to ima na koncu reflektivno poanto v smislu pregovora: kar se Janezek nauči, to Janez zna.

Pri slikarju *Milani Urbančiču* so življenjski podatki urejeni kronološko po letih in jih je za stran in pol, kar že vnaprej kaže na njegovo pomembnost. Po rodu je iz okolice Ljubljane vendar se nazadnje poklicno naveže na Škofjo Loko in pokopljejo ga na poljanskem pokopališču. »Ciklus Deset slik iz skicirke so njegove edine znane pesmi.«³¹ Tako kot *Bogorodica* so vse pesmi v obliki interpretacije slike. Že v prvem stavku tu srečamo motiv »farmskih piščancet«, kar je seveda iznajdba Janeza Ramoveša, saj ne moremo mimo njegovih sonetnih vencev o farmerskih kravah.³² Kot pove naslov že prve pesmi v tem ciklu, se tako tudi druga z motivom s »cvetnonedeljsko butaro s pomarančami in brinjem« navezuje na krščanski kulturni krog, vendar ne apologetsko, prej za doživljanje kristjanov predržno.³³ *Četrta postaja*³⁴ v tem pogledu ni vprašljiva. Sledi portret moža s kitaro,³⁵ ki je nedokončan, kakor slika pred tem, prek slike pa diagonalno teče rdeč napis: »uničeno«. Pesem *Atributi uspešnosti*³⁷ po svojem stilu spominja na Srečka Kosovela. Pri pesmi *V meni je blazna strasti*³⁸ je naslov dvoumen. Drugo besedo je mogoče brati kot osebni zaimek ali kot samostalnik. Od tega je odvisen pomen naslova in seveda tudi pesmi. *Rože za Lucijo*³⁹ tematizirajo slikarstvo kot mimetično umetnost, podobno *Cikličnost, Cikličnost*,⁴⁰ vendar motiv bika daje priložnost za primerjavo s Črnim bikom pri Danetu Zajcu. Folklorni motiv o ajdovski deklici, ki stoji z eno nogo na vrhu ene gore in z drugo nogo na vrhu druge gore, je v pesmi *Jeti*⁴¹ prenesen nanj.

Albin Selak (ps. *Simon Šurkovič*) je sin spredaj omenjenega ljudskega godca Štefana Novaka. Po vsestransko razgibanem dijaškem obdobju se je vpisal na arhitek-

turo. Kraj njegovega bivanja ni naveden. *Popevke in scenosledi* so iz njegove neobjavljene zapuščine. Če so se pesmi prejšnjega cikla navezovale na likovno umetnost, se tukajšnje na glasbo. Popevke se pač pojejo. Zato ni naključje, da se zadnji verz v prvi pesmi² sedemkrat ponovi. *Ti in jaz in še en angel*³ je pesem za petje v duetu. Rahla, prosojna, ljubezniva, kakršnih Ramoveš zlepa nima. Toda že naslednja pesem se kruto oddolži za poprejšnjo milino. *Dekle in uscani harmonikar*⁴ ne priznava nobenih, niti moralnih mej. Sama na sebi je (lahko) odlična pesem, vendar za kristjane in vse, ki spoštujejo drugačnost, žaljiva, saj se ne izogne besednim zvezam, ki so zanje nesprejemljive in skušajo ohraniti trden sistem vrednot, med njimi tudi sveta znamenja. V tem razdelku srečamo celo pesem,⁵ ki posnema jecljavca in s tem doseže nenavaden poetični učinek. Zadnja pesem v antologiji je *Scenosled*⁶ o otrocih, brez staršev in majericah, ki dišijo po mleku, ob poti – zagonetna pesem, ki uredniku gotovo veliko pomeni, zato jo je dal na to pomenljivo mesto.

Sklep

Mislite, da res gre za antologijo? Kje pa! To je spet ena od nezamisljivih idej Janeza Ramoveša. Vse pesmi v antologiji so njegove, le da jih je pripisal omenjenim avtorjem in jih uredil po svojem okusu. Imena avtorjev in njihovi življenjepisi so popolnoma fiktivni, izmišljeni.⁷ Skratka, *Moja velika debela mama* je avtorska zbirka,⁸ ki potrjuje, da ima pesnik izpod Blegoša nedvomno pesniški navdih. Z njim goji skrajni posmeh in krohot, ki se ne ustavi niti pred najsvetejšimi besedili za naše okolje, kot je svetopisemsko, niti pred najbližjimi osebami, kot so naši starši. O tem priča naslov zbirke *Moja velika debela mama*, s podnaslovom Antologija poljanske naivne poezije. Seveda ne gre zanjo, ampak za avtorsko poezijo Janeza Ramoveša samega, čeprav je zbirka domiselno urejena kot antologija. Očitno se tudi iz nje nekatere pesmi pojejo, kakor je razvidno iz povabila na koncert v sredo, 28. novembra 2001 v Puštalskem gradu v Škofji Loki.

Pesem v prozi

(Šp?)ela Tavčar: **Na niv**

Na niv sa se duble tri babnce, ke sa poberale krempir. Tuj triba povidat, de gor pod Bliğašem ledje še prov hod pomagaj adn drugm par večih dilah, lemuj. Tok sa se tud tam na krempirjuš znejšle, de be bel prid narjen. Tok vondar poberajne pa ni take sorte dil, de be se na mogl zravn še mal možovat. Pa se taparu oglasi tado-mača. »Da tuk lipga krempirja pa parnas že doug ni bel. Tekuj sem pa lep zdi, de stam paršl še vedvi pomagat. Sama ga be hod težk pobrala. A vista, se le sama morem plazt za tem dilam. Tamlada be pa le tiste otrojke m pa sama sebe peštala ke pride as siht. Jest prou na vim kok bo pol kem jest opišala.«

Kumi je še tadruga paršla do beside: »tok vondar. Da sma povsod le tastare za vos dil. Jest be tekuj rada vidla, de be se naš pubuc oženu. Sej ma blez ana dol z Luoke. Pa pravim, ja hejtana tauga, kej se boš ženu par tak, ke ni za h nam. Kok se be paruadla teh griv. To nabo kejsnih sprehvodu, m pa izljetu. U ret se piš, de prov ris na vim, kok seu zvedl vse ukop.«

Narsezajdnje j pa še krepimirja zmankal, pridn je še tatrejka mogla pojamat čez sojga možakarja, ke se ga hod rad marva nactuka. Tokist dej prout an drek zajna.

Kronika

Od žit sma sjal ušenica, rež, ječmen, jejda, turšca, prosu, ovs.

Od krepimirja sma sadil kiflčarja, merkur, poznejpa igorja, vesna, dezire.

Jabka sa bla: beličniki, vosniki, mošaucari, cesarji, rožmarin, bobuci, voščenska, pol pa jonatan pa ontario.

Hruške so ble: moštnece, tjepke pa ane debjele, dol spodi je stala ana, ke sma nem djal rusuke. Ta star oča je z Rusije parnjesu cepove, kej z ujetništva šor damu.

Lanu ni bel več, pajštba sej pa še sledila.

Imil sma lipa za čaj, niki suhih čišp pa orihu.

Od kiltie sma sjal pejsa, korejne, koleraba ke sma skopal tazgojdn krepimir: pa še ripa.

Mlatil sma ročn s cipam, gruntarji sa mil tudi gepol, vil pa z riunkam.

Golcal sma pozim, lohik pa tud med šmaru mašam. Za darva pa za na žaga.

Otroke sma dilal ponoč. Pil sma mošt pa šnopc, včas tudi vin.

Redil sma žvina pa drobnica, ani tudi prošiče, kure, race, guse, prave, zejce. Fural sma s kojnam, volam, breje krave nisa ble za uprježt, boki sa bel faulast.

Par hiš je biu pos, mački pa še kejšna druga ževau, če faj kdu h hiš parnesu.

Otroc sa mogl dilat, pa tud u šula sa hodil, kjer je znov [manjka ena beseda ali dve].

Če sej kdu ženu sa špilal harmonke, klanet pa pomardon. Ke sma bel pejan, sma plesal pa pil. Učas sma se skrival pa stoukl. Kjer je biu vesjel je vrisku pa klobuk postran nosu. Med seboj se nisma velik pobival. Čej bla vojska, mal več. H maš sma hodil ob nedejlah. Tavjelki prazniki sa carkvjeni, daržavnih nisma praznoval. Litna j bla učas dobra, učas pa bel švog. Vsak politje j udarla kešna strila, al je pa kjer kjerm zakuru

za ist je bel zajdne cajte dost.

Čej biv kdu hud, je kljev.

Če sej bau, je pa molu.

Ši nisma nkamar, som tudi nisa velik hodil.

čej biu kešn nezakonsk otrok, sma mu dal ime Ivan.

Opombe:

¹ Janez Ramoveš, *Poročilo iz geta*, je brez kazala in kraja izida, Atelje T. Slovenija, Tisk Medium, Žirovnica 2001, 400 izvodov.

² Predstavljena je bila na III. mednarodnem dialektološkem kongresu v Mariboru, 6. 2. 2002.

³ *Moja velika debela mama* (antologija poljanske naivne poezije), zbral in uredil Janez Ramoveš; ilustriral Martin Ramoveš. Poljane nad Škofjo Loko, samozaložba, 2001, 80 str.

⁴ Prevedena je tudi v angleščino in nemščino. Prim. Janez Ramoveš, *Farma svetega Alojzija*, v: *Moja velika debela mama*, str. 6-7, 8-9.

⁵ Prim. Janez Ramoveš, *Poročilo iz geta*, str. 60.

⁶ Janez Ramoveš, *Farma svetega Alojzija*, v: *Moja velika debela mama*, str. 4.

⁷ Janez Ramoveš, *Farma svetega Alojzija*, v: *Moja velika debela mama*, str. 4-5.

⁸ Neodposlana pisma, v: *Moja velika debela mama*, 23.

⁹ Neodposlana pisma, v: *Moja velika debela mama*, str. 16, 21.

- ¹⁰ Stefan Novak, Moja velika debela mama, v: *Moja velika debela mama*, str. 25.
- ¹¹ Stefan Novak, Na svetega Antona dan, Fantič, kako pa ti brusiš koso, v: *Moja velika debela mama*, str. 27, 28.
- ¹² Stefan Novak, Konjederske salame, v: *Moja velika debela mama*, str. 29.
- ¹³ Stefan Novak, Klostrski kostanji, v: *Moja velika debela mama*, str. 30.
- ¹⁴ Stefan Novak, Deklica z rožami, v: *Moja velika debela mama*, str. 31.
- ¹⁵ Moja velika debela mama, v: *Moja velika debela mama*, str. 32.
- ¹⁶ Malka Klemenčič, Blegoske bajke, v: *Moja velika debela mama*, str. 35.
- ¹⁷ Malka Klemenčič, O pasjeglavcih resnica, v: *Moja velika debela mama*, str. 37.
- ¹⁸ Malka Klemenčič, Runkelnovo žvižganje, v: *Moja velika debela mama*, str. 38.
- ¹⁹ Malka Klemenčič, v: *Moja velika debela mama*, str. 39.
- ²⁰ Prim. Simon Gregorčič, Siromak (*Kondor 64*), Ljubljana 1964, str. 68.
- ²¹ Prim. Simon Jenko, Trojno gorje (*Kondor 10*), Ljubljana 1961, str. 54.
- ²² Malka Klemenčič, Piščalkarij, fantje s piščalmi, v: *Moja velika debela mama*, str. 40.
- ²³ Jernej Jakopin, Smarnice, I, str. 43.
- ²⁴ Jernej Jakopin, Smarnice, *Moja velika debela mama*, str. 46, 47.
- ²⁵ Janko Reven, Prigodnice, v: *Moja velika debela mama*, str. 51.
- ²⁶ Janko Reven, Ferdinand Gabrijelčič in Matjaž Benedičič, v: *Moja velika debela mama*, str. 53.
- ²⁷ Janko Reven, Krotilei tigrov, v: *Moja velika debela mama*, str. 54.
- ²⁸ Janko Reven, Janez, sirota in Franci, v: *Moja velika debela mama*, str. 55.
- ²⁹ Janko Reven, Hvalnica moštu, v: *Moja velika debela mama*, str. 56.
- ³⁰ Janko Reven, Kako se je Marko spopadel z medvedom, v: *Moja velika debela mama*, str. 57.
- ³¹ Milan Urbančič, Deset slik iz skicirke, v: *Moja velika debela mama*, str. 59–60.
- ³² Prim. Janez Ramoveš, *Poročilo iz geta*
- ³³ Milan Urbančič, Trije bizoni, v: *Moja velika debela mama*, str. 62.
- ³⁴ Milan Urbančič, Četrta postaja, v: *Moja velika debela mama*, str. 65.
- ³⁵ Milan Urbančič, Portret moža s kitaro, v: *Moja velika debela mama*, str. 65.
- ³⁶ Milan Urbančič, Nedelja, v: *Moja velika debela mama*, str. 64.
- ³⁷ Milan Urbančič, Atributi uspešnosti, v: *Moja velika debela mama*, str. 66.
- ³⁸ Milan Urbančič, V meni je blazna strast, v: *Moja velika debela mama*, str. 67.
- ³⁹ Milan Urbančič, Rože za Lucijo, v: *Moja velika debela mama*, str. 68.
- ⁴⁰ Milan Urbančič, Cikličnost, Cikličnost, v: *Moja velika debela mama*, str. 69.
- ⁴¹ Milan Urbančič, Jeti, v: *Moja velika debela mama*, str. 70.
- ⁴² Albin Selak, Nekoč se zaves, da joka, v: *Moja velika debela mama*, str. 75.
- ⁴³ Albin Selak, Ti in jaz in še en angel, v: *Moja velika debela mama*, str. 76.
- ⁴⁴ Albin Selak, Dekle in uscani harmonikar, v: *Moja velika debela mama*, str. 77.
- ⁴⁵ Albin Selak, L., v: *Moja velika debela mama*, str. 78.
- ⁴⁶ Albin Selak, Scenosled, v: *Moja velika debela mama* (antologija poljanske naivne poezije), zbral in uredil Janez Ramoveš, str. 79.
- ⁴⁷ Dober hec, ali ne. Ravno za pisanje na pustno soboto, 9. februarja leta 2002. Zakaj se ne bi tudi mi malo zabavali?
- ⁴⁸ To mi je avtor zaupal tudi sam, v telefonskem pogovoru novembra 2001.